

Bibliopolium

Hans Klein: *Der erste Korintherbrief. Übersetzt und erklärt.*

Honterus Verlag, Sibiu/Hermannstadt 2013.

ISBN 978-606-8573-02-1, 260 old.

Hans Klein *Az első korinthusi levél. Fordításmagyarázat* című könyve a nagyszebeni Lucian Blaga Egyetem keretében működő Evangélikus Teológiai Fakultás hallgatói számára tartott előadások alapján készült. Az anyag kiválasztásakor a szerző az erdélyi szász evangélikus egyház élethelyzetét tartotta szem előtt. Az 1989 decemberében lezajlott politikai fordulat után új helyzet alakult ki a szász testvéregyházban: a gyülekezeti tagok nagy része kivándorolt Németországba. A gyülekezeteket újra fel kellett építeni. Ez a feladat teológiai útmutatást igényelt, és a tájékozódás céljából az *A korinthusiakhoz írt első levél* bizonyult megfelelőnek.

Minden bibliai magyarázatnak az a feladata, hogy az adott kor olvasói számára tegye érthetővé Isten egykor elhangzott Igéjét. Az exegéta hídépítő: áthidalja a hajdani címzettek és a mai igeolvasók közötti időbeni szakadékot. E hermeneutikai feladat helyes megoldása érdekében nemcsak a bibliai szöveg filológiai megvilágítása szükséges, hanem annak a történelmi kornak a leírása is, amelyben az apostoli irat megszületett.

Ezt a leírást a kommentár *Bevezető* (9–19. old.) részében találjuk, amelyben a szerző irodalomtörténeti kérdéseket tisztáz. A levél abból az élénk levélváltásból állt elő, amelyet Pál apostol a korinthusi gyülekezettel folytatott. Miután

eltávozott az akhájai városból, egy sor olyan kérdés merült fel a korinthusi hívek között, amelyek mértékadó választ igényelt. A mai olvasó előtt érdemes felidézni azt az érvelési alapot, amelyre Pál apostol építette a maga válaszleveleit (9. old.)

A korinthusiaknak írt levelek esetében minden magyarázónak tisztázni kell a következő kérdést: milyen hűséggel őrizte meg a gyülekezet az apostol leveleit? Az általános felfogás szerint Pál négy levelet írt a korinthusi keresztyéneknek. Ezekből azonban csak kettő került be az újszövetségi levelek gyűjteményébe. Hans Klein

azt a véleményt képviseli, hogy az első levél, amelyről az 1Kor 5,9–11-ben olvashatunk, nem veszett el, hanem beépült a mai első levélbe. Szerinte elképzelhetetlen, hogy a gyülekezet ne őrizte volna meg az apostol levelét. Jól tudjuk, hogy az episztolákat az istentiszteletek keretében olvasták fel. Hans Klein úgy gondolja, hogy az a feltevés, amely szerint a mai első levél az egykori első és második episztoला szerkesztett változata, a következő megfigyelésen alapszik: az apostol megváltoztatta véleményét bizonyos kérdésekben, mert időközben új híreket kapott a gyülekezetből, és ezek fényében módosította álláspontját (1Kor 5,9; 11,34). Ezt az érvelést kézzelfoghatónak tartjuk.

A korinthusiakhoz írt első levél a misztériói prédikáció és az apostoli tanítás mellett több olyan anyagot tartalmaz, amely a görög ajkú keresztyének mindennapi életére, illetve az istentiszteleti rendtartásra vonatkoznak. Az első kérdés olyan konfliktusra néz, amely négy párt (csoport) között alakult ki a gyülekezetben. Az apostol válaszában arra törekedett, hogy helyreállítsa a helyi egyház egységét. Amikor tudomást szerzett a csoportok közötti feszültségről, elsősorban nem a közöttük fennálló véleménykülönbségek aggasztották, hanem az a téves látásmód, amely a keresztyénséget egy bölcséleti irányzattal azonosította. Pál apostol tehát ennek alapján érvel a korinthusi csoportok kérdésében. A kommentáríró arra világít rá a levél első négy fejezete alapján, hogy nem az emberi bölcsesség, hanem a Jézus Krisztus kereszthaláláról szóló evangélium képezi az egyház egyedüli

alapját. Pál apostol nem az emberi teljesítményeket tartja irányadónak az egyházépítés folyamatában, hanem azokat a szolgálatokat, amelyek a gyülekezet épülését előbbre viszik. Saját apostoli szolgálatát nem a bölcsesség tanításának, hanem a keresztről szóló örömhírt, az üdvösség és a megváltás hirdetésének tekinti.

A további fejezetek magyarázata rendjén Hans Klein azt emeli ki, hogy az apostol folyamatos párbeszédet folytatott a címzettekkel. Újra és újra megvizsgálja azokat a kérdéseket, amelyeket a gyülekezet vetett fel neki. Ha végigolvassuk az egyes fejezeteket, meggyőződhetünk arról, hogy Pál apostol nem felszínesen tárgyalja a gyülekezetben felmerült gondokat, hanem több oldalról világítja meg azokat. Meg kell-e házasodni? (7. fej.) Szabad-e bálványáldozati húst fogyasztani? (8–10. fej.). A 12–14. fejezetekben pedig szintén több szempontból tisztázza a lelki ajándékok kérdését.

Helyes az a megállapítás, hogy az apostol nem akar örök érvényű tanítást nyújtani, hanem inkább arra törekszik, hogy a korinthusi gyülekezet tagjait a maguk konkrét élethelyzetében szólítsa meg. A galáciai gyülekezet előtt nem hivatkozott arra a mondatra, hogy „minden szabad nekem” (1Kor 10,23), mivel ők nem lelki szempontok, hanem a törvény betűje alapján döntöttek az erkölcsi kérdésekben. A korinthusi „lelkiek” csoportját a szerző Apollós követőivel azonosítja. Véleménye szerint az alexandriai Apollós „lelki töltetű” igehirdetése erős hatást váltott ki a hallgatók között, és ez indította el egy

vallásos csoport kialakulását. Ami igehirdetése tartalmát illeti, Apollós nem távolodott el az apostoli tanítás alapjától. A keresztyének életfolytatásáról vallott felfogása azonban eltért a konvencionális erkölcsi elvektől. Követőinek a nemi életről alkotott felfogása igen szabados volt (6,12–20), gyakran vettek részt a pogányokkal az ünnepek alkalmával tartott tivornyákon (8–10. fej.). Ezenkívül az egyéni vallásos lelki élményeket a közösséget erősítő istentiszteleti formáknál többre becsülték. Mivel túl nagyra becsülték a nyelveken szólás jelenségét, kétségbe vonták a gyülekezeti istentisztelet jó rendjének az elsődleges voltát. Hans Klein a korinthusi pártokról szóló *Exkursus*-ban fejt ki részletesen az apostol felfogását, és az adott gyülekezeti helyzetet vallástörténeti, társadalomtörténeti és egyháztörténeti szempontból mutatja be (29–32. old.).

Hans Klein részletes szakirodalmi utalásokkal egészítette ki az exegézis-órákon elhangzott anyagot. A kulcsfogalmakat, illetve a levél fontosabb kérdéseit exkurzusok keretében fejté el.

Befejezésül meg kell állapítanunk, hogy a levél magyarázata nem merül ki a nyelvészeti és a történeti fejtegetésekkel. Klein professzor mindig kiemeli a bibliai szöveg időszerűségének és gyülekezetszerűségének fontosságát. Pál apostolhoz hasonlóan azt az álláspontot képviseli, hogy a véleménykülönbségek nem bontják meg a gyülekezet egységét, viszont a viták rendjén senki nem térhet el a Szentírás fő irányvonalától. Az egyház mindenkori alapja, fundamentuma csakis a Krisztus keresztyéről szóló evangélium lehet.

Geréb Zsolt

Hans Klein:

Der zweite Korintherbrief. Übersetzt und erklärt.

Honterus Verlag, Hermannstadt 2015. ISBN 978-606-8573-28-1, 265 old.

Hans Klein professzor *A korinthusiakhoz írt második levélhez* készült magyarázata többéves kutatómunka eredménye. Ezzel a könyvvel kezdte az újszövetségi írásmagyarázati előadásait. Az 1982–1983-as tanévben abból adódott a levél időszerűsége, hogy az erdélyi keresztyének annak a szenvedésnek az értelmét keresték, amelyet a kommunizmus éveiben vállaltak hitükért. A szerző bizonyos volt afelől, hogy a levél mai olvasói is erőt meríthetnek kérdéseik megoldásához.

A magyarázat első olvasatát kiegészítette újabb kutatásainak irodalmi eredményeivel. Az utóbbi években két jelentős tanulmányt írt az episzto-la egyes kérdéseiről: *Die Apologie des apostolischen Amtes innerhalb des zweiten Korintherbriefes* (In: Bienert, David C. – Jeska, Joachim – Witulski, Thomas (Hg.): *Paulus und die antike Welt. Festschrift für Dietrich-Alex Koch zum 65. Geburtstag*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2008, 99–114) és *Die Begründung für den Spendenaufruf für die Heiligen Jerusalems in 2 Korinther 8 und 9* (In: Sängler, Dieter (Hg.): *Der zweite*

Korintherbrief. Literarische Gestalt – historische Situation – theologische Argumentation. Festschrift zum 70. Geburtstag von Dietrich-Alex Koch. FRLANT 250. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2012, 104–130).

A *Bevezető* részben (9–21. old.) a levélírás előzményeiről szerezhetünk tájékoztatást. „*A korinthusiakhoz írt második levél* abból az élénk érdeklődésből született, amelyet a keresztyének az apostol élete és apostoli működése iránt tanúsítottak.” A korinthusi gyülekezet Pál feljegyzéseinek gazdag gyűjteményét őrizte meg, olyan szövegeket, amelyek nem kerültek be az első levélbe. Ezekből állították össze a második levelet, amely „bepillantást nyújt az apostol személyiségének titkaiba és a gyülekezettel folytatott vitáinak mélységeibe és magasságaiba”. A szerző feltételezése szerint a levélgyűjteményt egységes levélformába egy

szerkesztő állította össze. Ez Pál halála után történhetett az első század 90-es éveiben. A levél mai beosztása nem tükrözi az egykori események időrendi sorrendjét. A szerkesztő szándéka az volt, hogy az olvasóban azt a benyomást keltse, hogy a gyülekezet és az apostol közötti megbékélés zökkenőmentesebb volt, mint a valóságban. Az apostol szolgálata eredményesen végződött a Szentlélek segítségével. Fáradozása elérte célját, és helyreállt a testvéri közösség. A szerkesztő felfogása szerint a mindenkori egyházat mindenkor veszélyezteti a keresztyénségtől való elfordulás. Ez nemcsak az apostolok szolgálata utáni korszakra volt jellemző, hanem megfelelt Pál apostol aggodalmának is. Hans Klein pedig ennek alapján állítja, hogy a szerkesztő volt a levél első hiteles magyarázója.

Ebben a levélben egy harcosszerű ember képe rajzolódik ki a bibliaolvasó előtt. Meglepődik azon, hogy Pál a maga személyét állítja a középpontba, és mintha dicsekedne vallásos élményeivel. Vagyis átveszi vitapartnerének a beszédmódját. Tudatában van annak, hogy úgy beszél, mint egy balga. De szokatlan viszonyulását a polémikus helyzet magyarázza.

Mivel apostoli tekintélye forgott kockán, kénytelen volt megvédeni magát. A hamis apostolok azt vetették szemére, hogy a jeruzsálemi apostolok ajánlólevele nélkül végezte korinthusi misszióját. Ezek az alaptalan vádak durva sértegetések voltak, amelyekre válaszolni kellett. E levélben ezért írja le missziói tevékenységének apológiáját (2,14–7,4). Érvelését teológiai indoklással alapozta meg. A mai

levél végén (10–13. fej.) egy levélrészlet áll, az úgynevezett küzdő levél. Ezt Pál apostol egy rövid korinthusi látogatása után írta, és erőteljesen leszámol támadóival. A következőket rója fel nekik: pénzéhesek, és törvényeskedő törekvéseikkel az evangéliumot hamisítják meg. A kommentár szerzője helyesen szögezi le: feszült helyzetben nem a mélyen szántó teológiai érvekkel, hanem a tekintély elve alapján kimondott határozott szó által lehet megoldást találni. A konfliktushelyzetek ilyen kezelési módja a mai gyülekezeti elöljárók számára követendő példa lehet. A bibliaolvasó számára viszont idegenszerű ez a harcias kép Pál apostol személyéről, de el kell fogadni, mert valóságos. E kép alap-

ján bepillantást nyerünk egy keresztény ember belső életébe, vívódásaiba.

Hans Klein professzor fejtegetései azt igazolják, hogy a történeti magyarázat nem elfedi, hanem felfedi a Szentírás mai üzenetét a 21. századi olvasó előtt. Ez az üzenet azonban csak akkor hiteles, ha összhangban áll az egész Szentírás tanúságtételével. Itt találkoznak a pneumatikus és a történeti írásmagyarázat törekvései.

Mindezek alapján elmondhatjuk, hogy Hans Klein professzor helyes irányt választott, amikor ezt a módszert a korinthusi levelek gazdag tartalmának feltárására alkalmazta.

Geréb Zsolt